

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Työnhakijan palvelutarve on luonnollinen lähtökohta palveluprosessin kehittämiselle.

Työvoimapalveluiden resursseja on perusteltua käyttää erityisesti niihin työnhakijoihin, jotka todennäköisimmin hyötyvät henkilökohtaisesta asioinnista ja erilaisista työllistymistä edistävästä palveluista.

Työelämää lähellä olevat työnhakijat eivät välttämättä tarvitse yhtä tiivistä henkilökohtaista palvelua kuin pidempään työttömänä olleet tai osatyökykyiset työttömät, joiden työllistymiseen liittyy erilaisia esteitä. Tarkoituksena lienee, että työvoimaviranomaiset voisivat keskittyä jatkossa nykyistä vahvemmin niihin asiakkaisiin, jotka tarvitsevat enemmän tukea, ja siten myös tunnistaa asiakkaiden mahdollisia muita tarpeita.

Hallituksen esitysluonnoksen 34 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että työnhakijalle, joka on kuntoutuksessa, järjestettäisiin työnhakukeskustelu kuukautta ennen sen arvioitua päättymistä. Kela haluaa nostaa esiin, että työnhakijan osallistumisen kuntoutukseen tai kuntoutuksen määritelty kesto ei saisi olla esteenä työnhakukeskustelujen järjestämiselle. Kelan näkemyksen mukaan työkykyä tukevalla Kelan järjestämällä kuntoutuksellisilla palveluilla on työllistymistä tukeva merkitys ja siten työnhakukeskusteluja on erittäin tarpeellista järjestää myös kuntoutuksen aikana. Työnhakukeskustelusta voi olla hyötyä asiakkaan ammatillisen suunnitelman toteutukseen ja lisäksi keskustelussa työvoimaviranomainen saa tietoa, miten kuntoutus edistyy.

Kela ja TEM ovat pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin siirtymisen jälkeen yhteistyössä keskustelleet kuntoutuksen ja työnhakukeskustelujen järjestämisen mahdollisuuksista myös kuntoutuksen aikana. Kela ja TEM ovat myös laatineet työntekijöilleen Kelan ja työ -ja elinkeinoministeriön infokirjeen Kelan kuntoutuspalveluiden sekä TE-palveluiden välisestä asiakasohjauksesta. Kelan näkemyksen mukaan tämä ohjekirje tulisi päivittää uuden palveluprosessin yhteydessä. Tällöin sekä työvoimaviranomaisille että Kelan etuuskäsittelijöille olisi selkeää, että työnhakukeskusteluja voidaan järjestää myös kuntoutuksen aikana.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

-

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

-

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Kelan näkemyksen mukaan on tärkeää, että täydentävien työnhakukeskustelujen järjestäminen perustuu asiakkaan palvelutarpeeseen. Siten resurssit kohdennetaan niihin asiakkaisiin, jotka tarvitsevat eniten tukea työllistymiseensä. Työnhakijoiden yhdenvertaisuuden kohtelun varmistamiseksi on kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota yhtenäiseen ohjeistukseen ja seurata muutosten vaikutuksia.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Esitysluonnoksessa on esitetty perusteltuja syitä kirjallisesta muistutuksesta luopumiselle.

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

-

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

-

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

-

4. Työnhakuvelvollisuuden ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

-

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

-

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

-

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

-

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

-

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

Kela yhtyy esitysluonnoksessa esitettyyn arvioon siitä, että työttömyysturvaseuraamusten määrän mahdollinen kasvu lisäisi myös työttömyysetuuden maksajien työtä seuraamuksia koskevien päätösten antamisen sekä mahdollisten valitusasioiden vuoksi.

Kela ei työttömyysturvan maksajana ota kantaa siihen, mikä on velvoittavuuden sopiva taso. Kela kuitenkin toteaa, että parhaillaan käynnissä olevan toimeentulotukilain kokonaisuudistuksen

yhteydessä on tarkoitus muuttaa mm. perustoimeentulotuen perusosan alentamista koskevia säännöksiä. On tärkeää, että eri etuuslakien velvoittavuutta koskevat säännökset muodostavat ymmärrettävän ja loogisen kokonaisuuden.

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

-

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

Hallituksen esityksen kohdassa 4.1.5.3 kerrotaan vaikutuksista Kansaneläkelaitokseen.

Kohtaan, jossa kuvataan uusia myönteisiä kuntoutusratkaisuja vuosina 2021–2023 tulee tehdä seuraavat täsmennykset:

”Kansaneläkelaitoksen tilastotietojen mukaan uusia myönteisiä kuntoutusratkaisuja* tehtiin ajalla 2021–2023 vuosittain noin 8 000 henkilölle, joilla kuntoutusta edeltäväksi työtilanteeksi oli merkitty työttömyys. Yhteensä uusia myönteisiä ratkaisuja** tehtiin näinä vuosina noin 22 300 henkilölle, joilla edeltäväksi työtilanteeksi oli merkitty työttömyys. Yhteensä uusia myönteisiä kuntoutusratkaisuja** tehtiin vuosina 2021–2023 noin 138 100 henkilölle.”

Ja alaviitteiksi:

* Henkilöllä ei ole saman Kelan kuntoutuksen aiempia myönteisiä kuntoutusratkaisuja vuodesta 2019 alkaen. Henkilö voi tilastoitua aloittajaksi useammalle vuodelle, jos hän on saanut eri vuosina ensimmäisen myönteisen päätöksen eri Kelan kuntoutuksiin.

** Henkilöllä ei ole saman Kelan kuntoutuksen aiempia myönteisiä kuntoutusratkaisuja vuodesta 2019 alkaen. Henkilö lasketaan yhteissummiin vain kerran.

Kohtaan, jossa kuvataan, miten hakemuksista ammatilliseen kuntoutukseen ja nuoren ammatilliseen kuntoutukseen hylättiin tietty prosenttimäärä, tulee täsmentää, että luvut kuvaavat sitä, kuinka usein hylkäävissä ratkaisuissa hakemista edeltävänä työtilanteena oli ”työtön”. Lauseen voisi kirjata

seuraavasti: ”Esimerkiksi vuonna 2023 kaikista ammatillisen kuntoutuksen hylkäävistä ratkaisuista 20 prosentissa hakijan edeltävä työtilanne oli työtön ja kaikista nuoren ammatillisen kuntoutuksen hylkäävistä ratkaisuista 27 prosentissa hakijan edeltävä työtilanne oli työtön.” Nykyisellä muotoilulla hallituksen esityksestä saa käsityksen, että kyseiset luvut olisivat kokonaishylkymääriä kaikkien hakijoiden osalta.

Muuta lausuttavaa?

Kela haluaa nostaa esiin haasteet, jotka liittyvät sairastuneen työttömän sairauspäivärahoikeuden arviointiin. Sairauspäivärahaan on oikeus sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaan asiakkaalla, joka on 18–67-vuotias ja sairauden vuoksi kykenemätön tekemään tavallista työtään tai työtä, joka on siihen läheisesti verrattavaa.

Työttömän työkykyä arvioidaan pääsääntöisesti siihen työhön, josta hän on jäänyt työttömäksi tai siihen läheisesti verrattavaan työhön. Yli vuoden työttömänä olleen asiakkaan työkykyä voidaan arvioida myös muuhun työhön, jota hänen koulutus, ammattitaito ja työhistoria huomioiden voidaan pitää hänen tavallisena tai siihen verrattavana työnään. Samoin toimitaan myös työmarkkinoille ensimmäistä kertaa tulevan, ammattiin juuri valmistuneen tai pitkän poissaolon jälkeen työhön palaavan asiakkaan kohdalla.

Jos asiakkaalla ei ole koulutusta ja/tai työkokemusta, otetaan tavallisen työn arvioinnissa huomioon hänen työnhaku suunnitelmansa mukainen työnhakuammatti sekä asiakkaan oma ja työvoimaviranomaisen näkemys haettavasta työstä. Näiden perusteella voidaan asiakkaan tavallisena työnä pitää työnhakualan yleisiä ja niihin läheisesti verrattavia töitä, joissa ei edellytetä ammatillista koulutusta ja aiempaa työkokemusta.

Työttömän asiakkaan sairauspäivärahoikeuden käsittelemiseksi Kela tarvitsee tiedon työttömän työnhakuammattista. Valitettavasti tieto usein puuttuu työttömän asiakkaan sairauspäiväraha hakemuksesta. Jos asiakkaalta ei saada riittäviä tietoja haettavasta työstä, Kela tiedustelee asiaa asiakkaan kotikunnan työllisyyspalveluista. Asian selvittely asiakkaalta ja työllisyyspalveluista lisää työtä niin työllisyyspalveluissa kuin Kelassa. Myös sairauspäiväraha hakemuksen käsittely mahdollisesti viivästyy, kun lisäselvitystä odotetaan. Asiakkaat, joilla on epäselvyyksiä työnhakuammatin selvittämisessä, kuuluvat useimmiten ryhmään, joilla on muitakin haasteita elämässään ja asiointikyvyssään.

Kela esittää, että työttömän asiakkaan palveluprosessia kehitetään huomioiden edellä esitetyt haasteet sairastuneen työttömän työnhakuammatin selvittämisessä osana sairauspäivärahoikeuden arviointia. Jos työvoimaviranomainen jatkossa aina kirjaisi tai tietojärjestelmä automaattisesti tuottaisi työttömän työvoimapolitiittiseen lausuntoon asiakkaan työnhakuammatin, sairauspäiväraha hakemuksen käsittely Kelassa olisi sujuvampaa ja Kelasta työllisyyspalveluihin osoitetut selvityspyynnöt vähenisivät. Lisäksi kehitysehdotus parantaisi työttömän työnhakijan oikeusturvaa sairauspäivärahan muutoksenhakutilanteissa.

Ristimäki Antti
Kansaneläkelaitos - Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö